

 МАУП	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»
ПІВНІЧНОУКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ ГЕРОЇВ КРУТ	
Кафедра: Загальнонаукових, соціальних та поведінкових дисциплін	
Затверджую: Заступник директора з науково-педагогічної роботи Положенцева К. Л. (П.І.Б.) « 29 » 09 2023 р.	Схвалено на засіданні кафедри <u>Загальнонаукових, соціальних та поведінкових дисциплін</u> (назва кафедри) Протокол № 1 від 28.08 2023 р. Завідувач кафедри (підпис) Ямпонець П.В. (П. І. Б.)

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

З ДИСЦИПЛІНИ

«Історія та культура України»

Статус дисципліни: **обов'язкова дисципліна загальної підготовки**

Галузь знань: **07 Управління та адміністрування**

Спеціальність: **073 Менеджмент**

Освітня програма: **«Менеджмент»**

Спеціалізація: -

Форма навчання: **денна; Курс: 1 (бакалавр); Семестр: 1**

Обсяг в кредитах ЄКТС/Всього годин 4/120 за навчальним планом від 31.03.2023 р.

лекції (Л) **26**

семінарські заняття (СЗ) **26**

практичні заняття (ПЗ)

індивідуально-консультативна робота (ІКР)

самостійна робота студентів (СРС) **68**

Розробник (-и) робочої навчальної програми навчальної дисципліни:
Ямпонець П.В., кандидат історичних наук, завідувач і доцент кафедри загальнонаукових, соціальних та поведінкових дисциплін

Викладач:

Ямпонець П.В., кандидат історичних наук, завідувач і доцент кафедри загальнонаукових, соціальних та поведінкових дисциплін

Робочу навчальну програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри Управління персоналом, економіки праці та публічного управління протокол №1 від 04.09.2023 р.

В.о. завідувача кафедри _____ Тітова Н.А.
(підпис)

Робочу навчальну програму погоджено з гарантом (керівником) освітньої програми «Менеджмент»
_29_ 09_ 2023_ р.

Гарант (керівник) освітньої програми _____ Положенцева
К.Л.
(підпис)

Рекомендовано науково-методичною радою Північноукраїнського інституту імені Героїв Крут ПрАТ «ВНЗ «МАУП» (протокол № 1 від 5 вересня 2023 р.)

Голова науково-методичної ради _____ Положенцева К.Л.
(підпис)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПІБ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна	Заочна
Кількість кредитів: 4 Загальна кількість годин: 120	Лекції	
	26	4
	Семінарські заняття:	
	26	2
	Самостійна робота:	
	68	114
Місце в індивідуальному навчальному плані здобувача вищої освіти	обов'язкова	
Форма семестрового контролю	екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

1. Мета курсу – сформувати національну свідомість майбутніх фахівців, повагу до вітчизняної історії, до українського народу, значно поглибити знання студентів про соціально-економічний, політичний, духовний та культурний розвиток України у тісному зв'язку з подіями світової історії, сформувати аналітичне мислення і бачення історії та культури України у діалектичному поєднанні загального і особливого з позицій історизму, багатогранності і суперечливості історії.

Завдання: полягає в наданні студентам знань:

- предмета, завдань, періодизації курсу " Історія та культура України ";
- закономірностей еволюції суспільного ладу на різних етапах розвитку української державності;
- всесторонньо вивчити історичну спадщину та духовну культуру українського народу;
- виховати у студентів поваги до своєї історії та культурних набутків українського суспільства, що сприятиме самоусвідомленню і самоутвердженню їх як частини свого народу, який здійснив великий внесок у загальний розвиток історико-культурного процесу Європи і є його частиною;
- в процесі вивчення історії дисципліни дослідити основні етапи розвитку історії та культури українського народу;
- сформулювати глибокі знання студентів; виробити навички самостійної роботи над вивченням історії і культури України;

- довести студентам на конкретному матеріалі, що українська історія і культура є складовою світової історії і культурного процесу європейського континенту.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен набути такі відповідні компетентностям дескриптори НРК (за 6-м рівнем, бакалаврським):

1. Знання:

ЗН1 Концептуальні знання, набуті у процесі навчання та професійної діяльності, включаючи певні знання сучасних досягнень

ЗН2 Критичне осмислення основних теорій, принципів, методів і понять у навчанні та професійній діяльності.

2. Уміння:

3. Комунікація:

K1 Донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду в галузі професійної діяльності;

K2 Здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію.

4. Автономія та відповідальність:

AB1 Управління комплексними діями або проектами, відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах

3. Програмні компетентності та результати, які формуються при вивченні навчальної дисципліни:

Інтегральна компетентність:

Загальні компетентності:

ЗК1 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК13 Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

Спеціальні (фахові) компетентності:

Програмні результати навчання:

ПРН1. Знати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ПРН2. Зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.

ПРН16 Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення,

відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.

4. Структура навчальної дисципліни Тематичний план для денної форми навчання

№	Назва змістових модулів, тем Курс 1 Семестр 1 Обсяг в кредитах ЄКТС/Всього годин у семестрі 4/120	Розподіл годин між видами робіт				Примітка
		Лекції	Практичні та семінарські	Самостійна робота	Форма контролю	
Змістовий модуль I «Витоки та передумови української культури»						
1.	Предмет і завдання курсу «Історія України та української культури	2	2	5	У,Т	
2.	Витоки української держави та передумови формування української культури.	2	2	5	У, Т	
3.	Становлення державності на теренах України. Культура Київської Русі та Галицько-Волинського князівства.	2	2	5	СР, Т	
4.	Литовсько-польська доба, українська культура 14-17 ст.	2	2	5	У,Т	
5.	Культура українського барокко	2	2	5	У,Т	МК
Змістовий модуль II «Національне відродження України та українська культура 19-початку 21 ст.»						
6.	Національне відродження в Україні наприкінці 18- в середині 19 ст.	2	2	5	У,Т	
7.	Соціально-економічний і політичний розвиток України в другій половині 19 – на початку 20 ст.	2	2	5	У,Т	
8.	Українська культура другої половини 19- на початку 20 ст.	2	2	5	СР, Т	
9.	Національно-культурне відродження 1917-1921 рр	2	2	5	У,Т	
10.	Соціально-економічний і політичний розвиток України підрадянської доби	4	2	5	У,Т	
11.	Українська культура за радянської доби.	2	4	10	СР, Т	
12.	Здобуття Україною незалежності. Розвиток культури в незалежній Україні.	2	2	8	У,Т	МК ПК
Всього – 120 год		26	26	68		

Форми контролю:

усне опитування – У
контрольні роботи – КР
перевірка завдань для самостійної роботи – СР
тестування – Т
підсумковий контроль – ПК
модульний контроль – МК

5. Плани лекцій**ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І.****«Витоки та передумови української культури»»****Лекція 1. Предмет і завдання курсу «Історія України та української культури (2 години).**

Предмет, завдання та структура курсу «Історія української культури». Наукове визначення поняття «культура». Культура і цивілізація. Основні підходи до вивчення феномену культури у сучасній культурології (еволюціоністський, соціологічний, антропологічний, циклічний та ін.). Духовна та матеріальна культура. Світова та національна культура. Основні функції культури. Проблема періодизації української культури. Культурологічна думка України.

Ключові слова: культура, культурологія, Україна.

Рекомендована література:

Основна: 1-15

Додаткова: 1-66

Лекція 2. Витоки української держави та передумови формування української культури (2 години).

Матеріальна культура первісної доби (палеоліт, мезоліт, неоліт). Неолітична революція. Мистецтво та релігія первісності (анімізм, фетишизм, тотемізм, магія). Трипільська культура та її особливості. Культура кіммерійців. Культура скіфської доби. Мистецтво та релігійні вірування сарматів. Культура античних міст-держав на території України. Проблема походження слов'ян. зарубинецька та черняхівська культури. Релігійні вірування та міфологія східних слов'ян.

Ключові слова: матеріальна культура, первісна доба, неоліт, трипільська культура, міфологія, слов'яни.

Рекомендована література:

Основна: 1-15

Додаткова: 1-66

Лекція 3. Становлення державності на теренах України. Культура Київської Русі та Галицько-Волинського князівства. (2 години).

Проблема становлення державності у східних слов'ян. Культура Київської Русі крізь призму взаємовідносин Схід – Захід (кочовий світ, Візантія, Європа, Близький Схід). Християнізація Русі та її значення для розвитку української культури. Формування соціальної структури та політичної влади. Церква як рушійна сила культурного розвитку Київської Русі. Загальна характеристика мистецтва Київської Русі (архітектура, літописання, музика, живопис та театр).

Соціально-політичні та культурні особливості Галицько-Волинського князівства. Освіта, наука, архітектура та образотворче мистецтво Галицько-Волинської держави (XII – середина XIV ст.).

Ключові слова: слов'яни, державність, Київська русь, мистецтво, Галицько-Волинське князівство, освіта, наука, архітектура.

Рекомендована література:

Основна: 1-15

Додаткова: 1-66

Лекція 4. Литовсько-польська доба, українська культура 14-17 ст. (2 години).

Інкорпорація українських земель до складу Литви та Польщі. Соціально-економічний розвиток України (розвиток міст, торгівля, ремесла, закріпачення селян). Соціальна структура населення України XIV – XVII ст. (шляхта, селяни, міщани, духовенство). Поява козацтва та його значення для розвитку української культури. Вплив гуманістичних та реформаційних ідей в Україні. Розвиток освіти та книгодрукування. Релігійні процеси в Україні в умовах протистояння Заходу та Сходу (боротьба за Київську митрополію, рух братств, Берестейська унія, відновлення та реформування православ'я Петром Могилою). Полемічна література. Становлення української культури XIV – середини XVII ст. як синтез здобутків візантійської та західноєвропейської культур (архітектура, образотворче мистецтво, музика та театр).

Ключові слова: інкорпорація, Литва, Польща, Україна, соціальна структура населення, унія, культура.

Рекомендована література:

Основна: 1-15

Додаткова: 1-66

Лекція 5. Культура українського барокко (2 години)

Становище українських земель у середині XVII – XVIII ст. Втрата автономії України в умовах політики централізації Російської імперії. Початок інтеграції української козацької старшини та духовенства у соціально-політичне та духовне життя Російської імперії. Українське барокко як нове світовідчуття і нове мистецтво. Формування ідеологем «Київ – другий Єрусалим» та її значення для розвитку національної та релігійної самосвідомості. Київський культурний центр. Розвиток історичної самосвідомості. Особливості українського бароко (архітектура, література, музика, театр). Григорій Сковорода – останній геній Старої України.

Ключові слова: Україна, автономія, Російська імперія, козацтво, барокко, мистецтво, історична самосвідомість.

Рекомендована література:

Основна: 1-15

Додаткова: 1-66

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

«Національне відродження України та українська культура 19-початку 21 ст.»

Лекція 6. Національне відродження в Україні наприкінці 18- в середині 19 ст. (2 години)

Причини, передумови та періодизація українського національного відродження. Вплив ідей романтизму на українську культуру. Слобожанщина – центр національного відродження України. «Історія Русів». «Енеїда» І. Котляревського. Початок національного відродження на західноукраїнських землях. «Руська трійця». Процес націоналізації української греко-католицької церкви. Кирило-Мефодіївське товариство та ідея єдності слов'янських народів. Тарас Шевченко – ідеолог модерної України.

Ключові слова: національне відродження, романтизм, Слобожанщина, націоналізація, церква, Україна.

Рекомендована література:

Основна: 1-15

Додаткова: 1-66

Лекція 7. Соціально-економічний і політичний розвиток України в другій половині 19 – на початку 20 ст. (2 години)

Реформи 1860-1870-х років у Російській імперії та їх вплив на соціально-економічний та політичний розвиток України. Промисловий переворот, урбанізація та початок руйнування традиційного села. Зародження націоналізму. Громадівський рух.

Ключові слова: реформи, Російська імперія, Україна, село, урбанізм, національна культура, мистецтво, традиція, модерн, реалізм, націоналізм, громадський рух.

Рекомендована література:

Основна: 1-15

Додаткова: 1-66

Лекція 8. Українська культура другої половини 19- на початку 20 ст. (2 години)

Галичина – український П'ємонт. Роль Івана Франка у національно-культурному русі. Михайло Грушевський і його роль у розвитку української національної культури. Вплив реалізму на розвиток українського мистецтва (література, театр, музика, живопис).

Традиція та «модерн» в українській культурі кінця ХІХ – початку ХХ ст.

Рекомендована література:

Основна: 1-15

Додаткова: 1-66

Лекція 9. Національно-культурне відродження 1917-1921 рр (2 години)

Лютнева революція в Петрограді та спалах національно-політичного відродження в Україні. Центральна Рада. Боротьба за незалежність України. Процес зростання національної свідомості «із селян до нації». Формування ідеї соборної України. Культурний рух періоду Центральної Ради. Формування української національної школи. Національно-культурна політика Гетьманату. Створення української вищої школи. Українська Академія Наук. Д. Багалій, А. Кримський, Ст. Смаль-Стоцький, В. Вернадський, М. Туган-Барановський. Видавнича справа. Преса. Театр. Автокефалія Української православної церкви.

Рекомендована література:

Основна: 1-15

Додаткова: 1-66

Лекція 10. Соціально-економічний і політичний розвиток України підрадянської доби (4 години)

Сталінізм в Україні і його репресивна машина. Господарські експерименти та Голодомори. Друга світова війна і рух опору (ОУН-УПА, радянський підпільний і партизанський рух). Післявоєнна відбудова та репресії. Зміна демографічного складу, примусові переселення. Політика Відлиги в Україні та її значення. Період застою і дисиденти. Політика Перебудови та її значення.

Рекомендована література:

Основна: 1-15

Додаткова: 1-66

Лекція 11. Українська культура за радянської доби. (2 години)

Політика «українізації» та її вплив на українську культуру 20-30-х років ХХ ст. Розвиток освіти та ліквідація неписьменності. Літературний процес та М. Хвильовий. Український театр Леся Курбаса. Сталінський терор та його наслідки для української культури. Культурні орієнтації українського націоналізму. Розвиток культури України під час Другої світової. Шестидесятники. Рух дисидентів та боротьба за національну культуру. Вплив реалізації політики «перебудови» на українську культуру.

Ключові слова: революція, політика, культура, автокефалія, церква, українізація, терор, націоналізм, війна, освіта, література, дисиденти, перебудова.

Рекомендована література:

Основна: 1-15

Додаткова: 1-66

Лекція 12. Здобуття Україною незалежності. Розвиток культури в незалежній Україні. (2 години)

Риси нової соціокультурної дійсності. Проблема типології української національної культури. Фактори зростання національної та культурної самосвідомості.

Перспективи розвитку української культури у сучасних умовах. Українська культура у ситуації постмодернізму (література, образотворче мистецтво, театр, кіно, музика). Специфічні риси українського постмодерну. Проблеми розвитку української культури у контексті глобалізації та ідеології глобалізму. Секуляризаційні процеси і їх вплив на українську культуру. Українська церква і релігія у ситуації постмодернізму. Культура української діаспори кінця ХХ – початку ХХІ ст.

Ключові слова: соціокультурна дійсність, національна культура, типологія, самосвідомість, постмодернізм, глобалізм, церква, релігія, діаспора.

Рекомендована література:

Основна: 1-15

Додаткова: 1-66

6. Плани семінарських (практичних) занять

Семінар №1. Предмет і методологічні основи дисципліни «Історія і культура України».

1. Зв'язок вітчизняної історії з іншими дисциплінами.
2. Функції історії.

3. Виникнення й еволюція поглядів на культуру в європейській культурологічній думці.

4. Сучасне розуміння категорії «культура» її сутність, функції та структура.

5. Поняття світової та національної культури і регіональна типологія світової культури.

Література: основна № 1, 2, 4, 7, 8, 10; допоміжна № 1, 3, 4.

Семінар №2. Перші цивілізації та їх культура

1. Трипільська археологічна культура.
2. Культура кіммерійців.
3. Культура скіфів та сарматів
4. Культура готів, гунів та сарматів.
5. Культура греків північного Причорномор'я.

Література: основна № 1- 4, 5, 6-8, 10; допоміжна № 1, 3, 4, 9.

Семінар №3. Стародавня культура України.

1. Розвиток матеріальної культури у ранніх слов'ян.
2. Мистецтво слов'ян дохристиянської доби.
3. Міфологія та слов'янське язичництво.
4. Особливості зарубенецької, черняхівської, пеньківської та київської археологічних культур.
5. Організація суспільства слов'ян та протодержавний союз Антів.

Література: основна № 1, 2, 4, 7-10; допоміжна № 1, 2, 3, 4, 9.

Семінар №4. Культура Давньоруської держави.

1. Прийняття християнства та його етапи.
2. Писемність і літературна традиція.
3. Освіта та наукові знання.
4. Мистецтво Русі.
5. Культура Галицько-Волинського князівства.

Література: основна № 1, 2, 4, 7-9; допоміжна № 2, 4, 5, 6, 8.

Семінар №5. Українська культура XIV – першої половини XV століття.

1. Усна народна творчість.
2. Обрядова поезія та героїчний епос.
3. Архітектура й будівництво.
4. Іконопис, ювелірне мистецтво та книжкова мініатюра.
5. Скульптура, різблення, декоративно-ужиткове мистецтво та музика.

Література: основна № 1, 2, 4, 7, 8, 10; 13 допоміжна № 4-9.

Семінар №6. Українська культура другої половини XV–XVI століть.

1. Острозька академія. Братства та їх школи.
2. Друкарство в Україні (Іван Федорович).
3. Архітектура та містобудування.
4. Скульптура та театральне мистецтво.
5. Пісенний фольклор і музичне мистецтво.

Література: основна № 1, 2, 4, 7, 8, 10; 12 допоміжна № 4-9.

Семінар №7. Українська культура XVII століття.

1. Полемічна література. Ораторсько-проповідницька проза.
2. Геральдична, гербова, панегірична та погребальна поезія і епіграми.
3. Будівництво.
4. Різьблення та скульптура.
5. Іконопис.

Література: основна № 1, 2, 4, 7, 8; 11; 13 допоміжна № 4-9.

Семінар №8. Українська культура XVIII століття.

1. Архітектура. Козацьке бароко.
2. Козацькі літописи. Українська філософія.
3. Образотворче мистецтво.
4. Музика і театр.
5. Скульптура і живопис.

Література: основна № 1, 2, 5, 7, 8, 10; допоміжна № 4-9.

Семінар №9. Українська культура другої половини XIX ст.

1. Доба реалізму в культурі України.
2. Театральне мистецтво.
3. Українська музика. Опера.
4. Образотворче мистецтво.
5. Віденський неоренесанс і необароко в культурі України.

Література: основна № 1-6, 7, 8, 10; 12; 13 допоміжна № 4-9.

Семінар №10. Українська культура першої половини XX ст. : від національно-культурного відродження до занепаду у підрадянську добу

1. Освіта і наука.
2. Література.
3. Театральне і музичне мистецтво.
4. Архітектура.
5. Образотворче мистецтво.

Література: основна № 1-6, 7, 8, 10;11; 12; 14 допоміжна № 4-9.

Семінар №11.Українська культура у післявоєнний час (1945 - 1964 рр.)

1. Культура повоєнних років. «Жданівщина».
2. Культурна «відлига».
3. Реформа шкільної освіти та реорганізація вищих навчальних закладів.
4. Українська післявоєнна наука.
5. Розвиток літератури, театру, музики, кіномистецтва та телебачення.

Література: основна № 1-6, 7, 8, 11; 12; 14 допоміжна № 4-9.

Семінар №12.Українська культура кінець ХХ – початок ХХІ ст.

1. Стан науки і освіти в сучасній Україні.
2. Театр і музика.
3. Літературний процес
4. Кіно і телебачення.
5. Перспективи української культури: позитивні і негативні тенденції.

Література: основна № 1-6, 7, 8, 10;13; 14 допоміжна № 4-9.

Семінар №13. Україна – незалежна держава

1. Трансформація зовнішньої політики України.
2. Прийняття Конституції України та причини внесення змін до неї.
3. Економічні процеси перших десятиліть ХХІ ст.
4. Помаранчева революція і Революція Гідності: причини і наслідки.
5. Російсько-Українська війна: причини, перебіг та міжнародна допомога.

Література: основна № 1-6, 18, 19; допоміжна № 10, 13.

7. Завдання для самостійної роботи здобувачів вищої освіти

Завдання для самостійної роботи студента виконуються згідно з Методичними рекомендаціях для самостійного вивчення дисципліни «Історія та культура України» та Навчальною програмою дисципліни « Історія та культура України» (для бакалаврів)

До самостійної роботи студента по вивченню дисципліни «Історія та культура України» входять:

- написання контрольних (реферативних) робіт за визначеними темами;
- вивчення тем визначених для самостійного опрацювання;
- підготовка до постійного фронтального опитування;
- підготовка до модульного контролю (тестування).

Вимоги до написання рефератів.

Реферат є формою самостійної роботи студента, метою якої є поглиблення та засвоєння знань з дисципліни «Історія і культура України».

Тему роботи студент визначає за першою буквою за списком.

В окремих випадках студент може самостійно запропонувати та розробити тему роботи, попередньо обговоривши її з викладачем.

Структура і зміст теми роботи визначаються програмою курсу, що зумовлює таку послідовність роботи:

- вибір теми;
- розробка плану;
- ознайомлення з рекомендованою літературою;
- написання та оформлення роботи.

При написанні роботи та її оформленні варто керуватися такими вимогами:

- обґрунтування вибраної теми;
- опрацювання відповідної літератури;
- наявність авторського розділу;
- наявність списку використаної літератури.

Цитати та статистичні матеріали слід обов'язково супроводжувати посиланнями на джерела інформації, які мають бути відображені у списку використаної літератури. Посилання на інформаційні джерела необхідно подавати по тексту роботи у квадратних дужках, наприклад [17, с. 24], 17 – це порядковий номер джерела у списку літератури, а 24 – сторінка із вказаного джерела.

Реферат має складатися із вступу (актуальність теми, предмет, об'єкт, мета, завдання), основної частини (визначення проблеми та послідовне її розкриття), висновків та списку використаної літератури.

Загальний обсяг роботи – до 15 машинописних сторінки формату А4 з 14 шрифтом та інтервалом 1,5, із полями (верхнє/нижнє – 2,5 см, лівє – 3 см, правє – 1,5 см.).

Слід мати на увазі, що головною вимогою до роботи є розкриття суті питань, а не кількість сторінок.

В кінці роботи студент ставить підпис та дату закінчення виконання роботи.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Культура і цивілізація.
2. Духовна та матеріальна культура.
3. Світова та національна культура.
4. Функції культури. Культура та суспільство.
5. Культура античних міст-держав Північного Причорномор'я.
6. Політичний та соціально-економічний устрій Київської Русі.
7. Культура Київської Русі крізь призму взаємовідносин Схід – Захід (кочовий світ, Візантія, Європа, Близький Схід).

8. Політичні, соціально-економічні та культурні особливості ГалицькоВолинського князівства (XII – початок XIV ст.).
9. Література Галицько-Волинського князівства.
10. Архітектура та образотворче мистецтво Галицько-Волинського князівства.
11. Феномен козацької культури.
12. Постать Петра Могили у релігійному та культурному житті України.
13. Києво-Могилянська академія та її місце в історії української культури.
14. Григорій Сковорода – геній українського бароко.
15. Загальна характеристика Просвітництва. Реалізація основних положень Просвітництва в Україні.
16. Стиль рококо в Україні.
17. Класицизм в українському мистецтві.
18. Тарас Шевченко – ідеолог модерної України.
19. Початок національного відродження на західноукраїнських землях. «Руська трійця».
20. Українське мистецтво доби реалізму.
21. Роль Івана Франка у національно-культурному русі.
22. М. Грушевський і його роль у розвитку української національної культури.
23. Ідейні витoki українського модернізму.
24. Розвиток культури України під час Другої світової війни.
25. Патріотичне піднесення та розквіт соціалістичного реалізму в українській культурі післявоєнного періоду.
26. Політика русифікації та дисидентський рух.
27. Основні тенденції розвитку українського мистецтва у 70-80-ті роки ХХ ст.
28. Застій періоду Л. Брежнєва і його значення для культури України.
29. Політика відлиги і її значення для України.
30. Політика перебудови і її значення для культури України.

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота зі студентами проводиться за бажанням студентів та попередньою домовленістю з викладачем.

Індивідуально-консультативна робота проходить у формі індивідуальних консультацій, які спрямовані на:

- краще засвоєння матеріалу з дисципліни;
- поглиблене обговорення проблемних питань (лекцій, семінарів, самостійної роботи тощо);
- консультування по виконанню завдань з самостійних робіт;
- перевірка окремих видів завдань тощо;

- консультування щодо написання магістерських робіт;
- консультування щодо підготовки наукових статей та участі у конференціях тощо.

Результатом індивідуально-консультативної роботи здобувача має стати виконання ІНДЗ.

Індивідуальне завдання з навчальної дисципліни «Історія та культура України» є формою самостійної роботи студента і виконується в наступному вигляді.

Назва	Обсяг	Коротка характеристика змісту
1.Феномен козацької культури.	До 15 сторінок	Реферативна доповідь, яка спирається на розгорнутий огляд літературних фахових джерел та нормативно-правові документи. Супроводжується презентацією.
Постать Петра Могили у релігійному та культурному житті України.	5-10 сторінок	Пошуково-аналітичний огляд фахових джерел.
Києво-Могилянська академія та її місце в історії української культури.	До 15 сторінок	Реферативна доповідь, яка спирається на розгорнутий огляд літературних фахових джерел та нормативно-правові документи. Супроводжується презентацією.
Григорій Сковорода – геній українського бароко.	Презентація 17-20 слайдів, надається в електронному вигляді	Індивідуальна творча письмова робота у вигляді презентації.
Загальна характеристика Просвітництва. Реалізація основних положень Просвітництва в Україні.	До 15 сторінок	Реферативна доповідь, яка спирається на розгорнутий огляд літературних фахових джерел та нормативно-правові документи. Супроводжується презентацією.
Стиль рококо в Україні.	5-10 сторінок	Пошуково-аналітичний огляд фахових джерел.
Класицизм в українському мистецтві.	Презентація 17-20 слайдів, надається в електронному вигляді	Індивідуальна творча письмова робота у вигляді презентації.
Тарас Шевченко –	До 15	Реферативна доповідь, яка

ідеолог модерної України.	сторінок	спирається на розгорнутий огляд літературних фахових джерел та нормативно-правові документи. Супроводжується презентацією.
Початок національного відродження на західноукраїнських землях. «Руська трійця».	5-10 сторінок	Пошуково-аналітичний огляд фахових джерел.
Українське мистецтво доби реалізму.	5-7 сторінок	Аналітично-описове есе. Доповідь супроводжується презентацією.
Роль Івана Франка у національно-культурному русі.	До 15 сторінок	Реферативна доповідь, яка спирається на розгорнутий огляд літературних фахових джерел та нормативно-правові документи. Супроводжується презентацією.
М. Грушевський і його роль у розвитку української національної культури.	Презентація 17-20 слайдів, надається в електронному вигляді	Індивідуальна творча письмова робота у вигляді презентації.
Ідейні витоки українського модернізму.	До 15 сторінок	Реферативна доповідь, яка спирається на розгорнутий огляд літературних фахових джерел та нормативно-правові документи. Супроводжується презентацією.
Розвиток культури України під час Другої світової війни.	Презентація 17-20 слайдів, надається в електронному вигляді	Індивідуальна творча письмова робота у вигляді презентації.
Патріотичне піднесення та розквіт соціалістичного реалізму в українській культурі післявоєнного періоду.	До 15 сторінок	Реферативна доповідь, яка спирається на розгорнутий огляд літературних фахових джерел та нормативно-правові документи. Супроводжується презентацією.
Політика русифікації та дисидентський рух.	5-10 сторінок	Пошуково-аналітичний огляд фахових джерел.
Основні тенденції розвитку українського мистецтва у 70-80-ті роки ХХ ст.	Презентація 17-20 слайдів, надається в електронному вигляді	Індивідуальна творча письмова робота у вигляді презентації.
Український кінематограф.	5-7 сторінок	Аналітично-описове есе. Доповідь супроводжується презентацією.

Український постмодернізм.	До 15 сторінок	Реферативна доповідь, яка спирається на розгорнутий огляд літературних фахових джерел та нормативно-правові документи. Супроводжується презентацією.
Розвиток української культури в діаспорі.	5-7 сторінок	Аналітично-описове есе. Доповідь супроводжується презентацією.

Вимоги до виконання:

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Історія та культура України» - це вид науково-дослідної роботи студента, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Робота повинна розкрити сутність поставлених завданням теоретичних питань та практичних завдань. Робота має бути виконана на високому рівні, відповідно вимогам вищої школи, пошуку і опрацюванню літературних джерел.

Індивідуальна робота містить вступ, основну частину і висновки.

У вступі студент обґрунтовує актуальність дослідженої теми та її практичну значимість, визначає об'єкт і ціль дослідження, надає стисло характеристику об'єкта, що досліджується, а також сучасного стану проблеми і способи її вирішення.

В основній частині студент самостійно розкриває питання, використовуючи літературні джерела, список яких необхідно навести у кінці роботи відповідно до правил бібліографічного опису друкованих творів.

Наприкінці роботи треба узагальнити результати у вигляді висновків, які повинні бути чітко сформульовані, відповідати темі, не повторювати тексту вступу і основної частини роботи.

9. Методики активізації процесу навчання

Для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів під час вивчення дисципліни «Історія і культура України» застосовуються проблемні лекції, семінари-диспути та письмова практична робота.

Такі методики активізації навчального процесу сприяють розвитку аналітичного мислення у студентів, вміння висловлювати і відстоювати власні думки з запропонованої проблеми.

10. Система підсумкового поточного контролю

Контроль знань з дисципліни «Історія і культура України» складається з трьох блоків планових заходів:

- 1) поточний контроль знань студентів;

- 2) модульний контроль знань студентів;
- 3) підсумковий контроль знань студентів.

Таблиця відповідності шкали оцінювання ECTS за національною системою оцінювання в Україні

Оцінка за бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Відмінно - відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно / зараховано)
82-89	B	Дуже добре - вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре /зараховано)
75-81	C	Добре - в загальному правильна робота з певною кількістю значних помилок	
67-74	D	Задовільно - непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно /зараховано)
60-66	E	Достатньо - виконання задовольняє мінімальні критерії	
35-59	FX	Незадовільно – серйозне доопрацювання з можливістю повторного складання	2 (незадовільно /не зараховано)
1-34	F	Незадовільно - необхідна серйозна робота з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	

Перелік навчальних завдань, які студент повинен виконати при проведенні контролю його освітньої діяльності.

Проведення поточного контролю передбачає:

- обов'язкову присутність на лекціях (за винятком студентів які мають звільнення тих чи інших причин)
- систематичне опрацьовувати пройдений матеріал;
- підготовку до майбутньої лекції;
- відповіді під час усного опитування;
- активну участь у обговореннях проблемних питань з теми лекції чи семінару;
- колоквиум за розділами курсу (темами), які студенти вивчають самостійно.

Проведення модульного контролю з дисципліни «Історія і культура України» передбачає підготовку до фронтального стандартизованого опитування у формі тестових завдань запропонованих у двох варіантах.

Модульний контроль проходить в 2 етапи.

1. етап - написання тестових завдань.
2. етап – перевірка та оцінювання.

Тестові завдання призначені для модульного контролю освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр». Запитання до тестів побудовані за принципами:

- лаконічності – переважно короткі формулювання варіантів відповідей;
- завершеності;
- гомогенності варіантів відповіді – правильні і неправильні варіанти відповіді мають граматично і логічно подібну будову;
- вибіркості: запитання стосуються суттєвих аспектів вивченого матеріалу.

Питання тесту включають декілька логічних підрозділів, кожен з яких належить до тієї чи іншої групи запитань. Це: основні поняття - запитання на володіння термінологією, будова, функції, види, типи, ознаки, теорії, закономірності та виключення, особливості використання знань про предмет на практиці тощо.

Тестові завдання містять 20 запитань.

На виконання тесту відведено 35 хв.

Завдання складаються з запитання та 3-х варіантів відповідей серед яких потрібно вибрати лише один правильний.

Мінімальна кількість вірних відповідей, що дозволяє розраховувати на мінімальну кількість балів – 11 балів – 11 відповідей.

Загальні критерії оцінювання тестових завдань:

Підсумок тестування		Оцінка за виконане тестове завдання	Бали
Кількість вірних відповідей	Кількість вірних відповідей у %		
19-20	91-100%	Відмінно А	19-20
16-18	83-90%	Добре В	16-18
14-15	76-82%	Добре С	14-15
12-13	68-75%	Задовільно D	12-13
10-11	60-67%	Задовільно E	10-11
5-9	25-59%	Не задовільно	5-9
1-4	1-24%		1-4

Проведення підсумкового контролю.

Підсумковий контроль проводиться у формі екзамену.

Проведення підсумкового контролю передбачає виконання студентом всіх завдань поставлених навчальною програмою з предмету «Історія і культура України» і отримання необхідної кількості балів для отримання допуску до заліку.

Загальна підсумкова оцінка (в балах) складається з суми балів за результатами поточного та модульного контролів знань, а також за виконання завдань, що виносяться на екзамен. На екзамені студент повинен набрати не

менше 20 балів.

Порядок оцінювання знань студентів за результатами вивчення дисципліни

№ з/п	Форма оцінювання знань	Кількість балів	Результат
1	Оцінювання поточної роботи за семестр, в т. ч. : Виконання обов'язкових завдань: 1. систематичність та активність роботи протягом семестру 2. виконання завдань для самостійного опрацювання Пройдення модульного контролю знань	від 1 до 80 балів в т. ч.: до 40 балів, з них: 1. до 15 балів 2. до 15 балів до 40 балів	допуск до заліку
2	Оцінювання заліку	від 1 до 20 балів	проходження підсумкового контролю знань з дисципліни і одержання заліку

Підсумковий контроль знань по даній дисципліні проводиться у формі екзамену за заліковими білетами, кожен з яких включає 2 питання.

Відповідь на кожне питання білета оцінюється окремо з диференціацією в від 1 до 10 балів.

Відповідь на кожне з питань білета оцінюється в:

9-10 балів — якщо відповідь студента :

- є повною, правильною та обґрунтованою;
- вказує на високі знання усієї програми навчальної дисципліни, з використанням різноманітних методів наукового аналізу тощо;
- свідчить про знання назв і змісту передбачених програмою документів;

5-8 балів – якщо відповідь студента має недоліки:

- є неповною, не містить усіх необхідних відомостей по темі питання;
- є не зовсім правильною у розкритті змісту понять, категорій, закономірностей, назв та змісту нормативно-правових актів тощо;
- не є аргументованою: не містить посилань на нормативно-правові акти (у разі необхідності), інші джерела, аналізу відповідних теорій, концепцій, наукових течій і т. ін. свідчить про наявність прогалин у знаннях студента;

1-4 бали – якщо студент не відповів на поставлене запитання, або відповідь є неправильною, не розкриває сутності питання, або допущені грубі змістовні помилки, які свідчать про відсутність знань у студента або їх безсистемність та

поверховість, не вміння сформулювати думку та викласти її, незнання основних положень навчальної дисципліни.

Результат екзамену складається з суми балів, одержаних за всі питання. В разі, коли відповіді студента оцінені менше ніж у 20 балів, залік вважається не складеним.

Загальне підсумкове оцінювання знань студентів здійснюється з урахуванням результатів оцінювання поточної роботи протягом модулів та модульних контролів (в діапазоні від 1 до 80 балів) та результатів заліку (не менше 10 і не більше 20 балів) за 100-бальною системою .

Загальне підсумкове оцінювання здійснюється і шляхом автоматичного складання екзамену студентом. Такий вид оцінювання знань студента здійснюється за бажанням студента за умови отримання ним понад 60 балів за результати оцінювання поточної роботи протягом модулів та модульних контролів.

Питання та завдання до підсумкового контролю

1. Наукове визначення поняття «історія і культура».
2. Основні підходи до вивчення феномену культури у сучасній культурології (еволюціоністський, соціологічний, антропологічний, циклічний та ін.).
3. Основні функції культури.
4. Проблема періодизації української культури.
5. Матеріальна культура первісної доби (палеоліт, мезоліт, неоліт) 6. Мистецтво та релігія первісності (анімізм, фетишизм, тотемізм, магія).
7. Трипільська культура та її особливості.
8. Культура кіммерійців.
9. Культура скіфської доби.
10. Мистецтво та релігійні вірування сарматів.
11. Культура античних міст-держав на території України.
12. Проблема походження слов'ян.
13. Зарубинецька та черняхівська культури.
14. Релігійні вірування та міфологія східних слов'ян.
15. Становлення державності у східних слов'ян.
16. Культура Київської Русі крізь призму взаємовідносин Схід – Захід (кочовий світ, Візантія, Європа, Близький Схід).
17. Християнізація Русі та її значення для розвитку української культури.
18. Церква як рушійна сила культурного розвитку Київської Русі.
19. Загальна характеристика мистецтва Київської Русі (архітектура, літописання, музика, живопис та театр).
20. Соціально-політичні та культурні особливості Галицько-Волинського князівства.

21. Освіта, наука, архітектура та образотворче мистецтво Галицько-Волинської держави (XII – середина XIV ст.).
22. Інкорпорація українських земель до складу Литви та Польщі.
23. Соціально-економічний розвиток України XIV – XVII ст. (розвиток міст, торгівля, ремесла, закріпачення селян).
24. Соціальна структура населення України XIV – XVII ст. (шляхта, селяни, міщани, духовенство).
25. Поява козацтва та його значення для розвитку української культури.
26. Вплив гуманістичних та реформаційних ідей в Україні.
27. Розвиток освіти та книгодрукування в Україні.
28. Релігійні процеси в Україні в умовах протистояння Заходу та Сходу (боротьба за Київську митрополію, рух братств, Берестейська унія, відновлення та реформування православ'я Петром Могилою).
29. Становлення української культури XIV – середини XVII ст. як синтез здобутків візантійської та західноєвропейської культур (архітектура, образотворче мистецтво, музика та театр).
30. Становище українських земель у середині XVII – XVIII ст.
31. Втрата автономії України в умовах політики централізації Російської імперії.
32. Початок інтеграції української козацької старшини та духовенства у соціальнополітичне та духовне життя Російської імперії.
33. Українське бароко як нове світовідчуття і нове мистецтво.
34. Формування ідеологем «Київ – другий Єрусалим» та її значення для розвитку національної та релігійної самосвідомості.
35. Київський культурний центр.
36. Особливості українського бароко (архітектура, література, музика, театр).
37. Григорій Сковорода – останній геній Старої України.
38. Причини, передумови та періодизація українського національного відродження.
39. Вплив ідей романтизму на українську культуру.
40. Слобожанщина – центр національного відродження України.
41. «Історія Русів». «Енеїда» І. Котляревського.
42. Початок національного відродження на західноукраїнських землях.
43. «Руська трійця».
44. Процес націоналізації української греко-католицької церкви.
45. Кирило-Мефодіївське товариство та ідея єдності слов'янських народів.
46. Тарас Шевченко – ідеолог модерної України.
47. Реформи 1860-1870-х років у Російській імперії та їх вплив на соціальноекономічний та політичний розвиток України.

48. Промисловий переворот, урбанізація та початок руйнування традиційного українського села.
49. Роль Івана Франка у національно-культурному русі.
50. Михайло Грушевський і його роль у розвитку української національної культури.
51. Вплив реалізму на розвиток українського мистецтва (література, театр, музика, живопис).
52. Традиція та «модерн» в українській культурі кінця XIX – початку XX ст.
53. Лютнева революція в Петрограді та спалах національно-політичного відродження в Україні.
54. Центральна Рада. Боротьба за незалежність України.
55. Процес зростання національної свідомості «із селян до нації».
56. Формування ідеї соборної України.
57. Культурний рух періоду Центральної Ради.
58. Формування української національної школи.
59. Національно-культурна політика Гетьманату.
60. Створення української вищої школи.
61. Українська Академія Наук. Д. Багалій, А. Кримський, Ст. Смаль-Стоцький, В. Вернадський, М. Туган-Барановський.
62. Автокефалія Української православної церкви.
63. Політика «українізації» та її вплив на українську культуру 20-30-х років XX ст.
64. Розвиток освіти та ліквідація неписьменності.
65. Літературний процес та М. Хвильовий.
66. Український театр Леся Курбаса.
67. Сталінський терор та його наслідки для української культури.
68. Культурні орієнтації українського націоналізму.
69. Розвиток культури України під час Другої світової війни.
70. Шестидесятники. Рух дисидентів та боротьба за національну культуру.
71. Вплив реалізації політики «перебудови» на українську культуру.
72. Риси нової соціокультурної дійсності.
73. Проблема типології української національної культури.
74. Фактори зростання національної та культурної самосвідомості.
75. Перспективи розвитку української культури в сучасних умовах.
76. Українська культура в ситуації постмодернізму (література, образотворче мистецтво, театр, кіно, музика).
77. Специфічні риси українського постмодерну.

78. Проблеми розвитку української культури в контексті глобалізації та ідеології глобалізму.
79. Секуляризаційні процеси і їх вплив на українську культуру.
80. Українська церква і релігія у ситуації постмодернізму.
81. Культура української діаспори кінця ХХ – початку ХХІ ст.

11. Контроль навчальних досягнень

Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування та робота на лекційних заняттях	1	18	18
Відвідування та робота на семінарських (практичних) заняттях	3	12	36
Виконання завдань для самостійної роботи	5	6	30
Виконання модульної роботи	25	4	100
Виконання ІНДЗ	15	6	90
Разом:			274
274:100 = 2,74. Студент набрав X балів; Розрахунок: X:2,74 = загальна кількість балів			

Критерії оцінювання ІНДЗ (навчально-педагогічного дослідження у вигляді есе)

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна оцінка (у балах)
1.	Формулювання мети і завдань роботи	2
2.	Складання плану, чіткість і послідовність викладу матеріалу	4
3.	Обґрунтоване розкриття проблеми, аналіз різних інформаційних джерел (наукових видань, навчальної літератури, періодичних видань, матеріалів мережі Internet), критична та незалежна оцінка різноманітних точок зору, позицій, аргументів	12
4.	Зв'язок з реальною практикою, аналіз діяльності окремих організацій, конкретних проблемних ситуацій	4
5.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання поставлених завдань, творчий підхід до виконання ІНДЗ	4
6.	Якість оформлення роботи	2

Критерії оцінки правильності виконання письмових модульних контрольних завдань (чи усної відповіді на теоретичні питання)

№	Критерії оцінки знань студента виявлених під час проведення	Кількість
---	---	-----------

з/п	модульного контролю	балів
1.	Студент в процесі усної (письмової) відповіді дає правильні відповіді на всі поставлені запитання, виявляє високий рівень знань теоретичного та нормативного матеріалу. Викладає свою відповідь системно та логічно, упевнено і правильно аргументує власну позицію, робить висновки, тощо; або відповідає на тестові завдання з використанням комп'ютерної техніки на відповідну кількість	25 балів
2.	Студент має належний рівень знань теоретичного та нормативного матеріалу, на поставлені запитання відповіді дає, переважно, правильні, однак допускає певні неточності у визначеннях правових категорій, не завжди належно (коректно) аргументує відповідь або правильно відповідає лише на половину поставлених запитань, тощо; або відповідає на тестові завдання з використанням комп'ютерної техніки на відповідну кількість балів	15 балів
3.	Студент має задовільний рівень знань теоретичного та нормативного матеріалу, на поставлені запитання відповідає, але не на всі, допускає певні неточності у визначеннях базових категорій, не завжди належно (коректно) аргументує або правильно дає відповідь на 1/3 (одну третину) поставлених запитань тощо. Або відповідає на тестові завдання з використанням комп'ютерної техніки на відповідну кількість балів	10 балів
4.	Студент дає неправильні відповіді на поставлені запитання, виявляє неналежний рівень знань теоретичного та нормативного матеріалу, неспроможний послідовно і правильно аргументувати свою відповідь або взагалі не в змозі відповісти на поставлені запитання, тощо.	0 балів

Максимальна кількість балів за усну відповідь - 25 балів

Якщо письмова робота відбувається у тестовій формі, студентам пропонуються тестові завдання у кількості 25 запитань.

Види тестових завдань:

- із вибором однієї правильної відповіді;
- на встановлення відповідності запропонованих наборів тверджень;
- завдання на розпізнавання та відтворення правильної відповіді по пам'яті;
- завдання на відтворення правильної відповіді (формулювань понять) по пам'яті;
- завдання відкритого типу, що передбачає розгорнуту відповідь.

12. СПИСОК ЛІТЕРАТУРА:

Основна (Історія культури України)

1. Галіченко М.В., Поліщук І.Є. Історія української культури: Навчально-методичний посібник для студентів. Херсон. Поліграф, 2016. 85 с.
2. Історія української культури. Підручник за ред. Лозового В.О. Нац. Ун-т «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого». Харків. Право, 2017. 368 с.
3. Історія української культури. Підручник. В. Качкан, О. Величко, Н. Божко та ін. Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина». 2021. 368 с.

4. Історія української культури. Навч. посібник за ред. В.А. Качкана. Київ. Просвіта, 2016. 368 с.
5. Історія української культури. Навчально-методичний посібник Н.В. Аксьонова, А.М. Домановський, Т.О. Чугуй. Харків. ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2017. 196 с.
6. Кислюк К.В. Історія української культури. Київ. Просвіта, 2016. 354 с.
7. Кордон М.В. Історія української культури. Київ. Просвіта, 2017. 336 с.
8. Любич О.А., Співак В.В., Олійник О.І., Чебоненко С.О. Історія української культури. Чернігів. Десна Поліграф, 2018. 455 с.
9. Любич О.А., Співак В.В., Чебоненко С.О., Ковальчук Н.Д., Шакур Н.В. Історія української культури. Чернігів. ФОП Баликін С.М. 2019. 540 с.
10. Павлова О.Ю. Історія української культури. 2-ге видання. Київ. Кондор, 2017. 340 с.
11. Хома І.Я. Історія української культури. Київ. Кондор, 2017. 356 с.
12. Цапко О.М. Історія української культури. Київ. Знання, 2018. 176 с.
13. Шейко В.М. Історія української культури. Київ. Кондор, 2017. 271 с.
14. Шейко В.М., Білоцерківський В.Я. Історія української культури. Київ. Знання, 2016. 271 с.
15. Шовкошитний В. Долітописна історія України. Київ. Український патріот, 2016. 424 с. (іл. 104 с.).

Допоміжна (Історія культури України)

1. Воропай Олекса. Звичаї українського народу. Київ. Знання, 2009. 126 с.
2. Горський В.С. Нариси з історії філософської культури Київської Русі. Київ. Знання, 1993. 254 с. 14
3. Дворнік Ф. Слов'яни в європейській історії та цивілізації. Київ. Кондор, 2000. 230 с.
4. Дзюба О.М., Павленко Г.І. Літопис найважливіших подій культурного життя в Україні (X – середина XVII ст.) : посібник-довідник. Київ. Кондор, 1998. 354 с.
5. Дещинський Л.Є. Історія української та зарубіжної культури. Київ. Знання, 2007. 246 с.
6. Кравець М.С. Культурологія. Київ. Просвіта, 2015. 320 с.
7. Михайлова Р.Д. Мистецтвознавство. Київ. Видавництво Ліра-К., 2015. 216 с.
8. Руснак І. Український фольклор. Київ. Видавництво Ліра-К., 2012. 304 с.
9. Піча В.М. Культурологія. Посібник. Київ. Знання, 2015. 360 с.

Основна (Історія України):

1. Аркас М. Історія України-Русі / М. Аркас. – К.: Вища школа, 2014. – 456 с.
2. Багалій Д. Нариси історії України / Д. Багалій. – К., 2013. – 510 с.
3. Багацький В.В., Кормич Л.І. Історія України / В.В.Багацький, Л.І.Кормич. – К.: Алерта, 2023. – 412 с.
4. Бакалець О.А. Історія України / О.А.Бакалець. – К.: Кондор, 2013. – 400 с.
5. Бойко О.Д. Історія України. – К.: Навчальний посібник / О.Д. Бойко. – К.: Академвидав, 2013. – 686 с.
6. Борисенко В. Курс української історії / В.Борисенко. – К.: Либідь, 2014. – 550 с.

7. Воронянський О.В. Історія України. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / О.В.Воронянський. – К.: Издательство: Парус. – 2015.– 544 с.
  8. Грушевський М. Ілюстрована історія України / М.Грушевський. – К., 2013. – 610 с.
  9. Гунчак Т. Історія України. ХХ ст. / Т.Гунчак. – Львів, 2015. – 290 с.
  10. Гуржій О. Українська козацька держава в другій половині ХVIII ст.: кордони, населення, право / О.Гуржій. – К., 2016. – 215 с.
  11. Ісаєвич Я Д. Братства та їх роль в розвитку української культури ХVI– ХVIII ст. / Я.Д.Ісаєвич – К., 2016. – 390 с.
  12. Конквест Р. Жнива скорботи. Радянська колективізація і голодомор / Р. Конквест. – К., 1992. – 230 с.
  13. Котляр М. Давньоруська держава / М. Котляр. – К., 2006. – 290 с.
  14. Котляр М., Кульчицький С. Довідник з історії України / М.Котляр, С.Кульчицький. – К., 2016. – 315 с.
  15. Кормич Л.І. Історія України / Л.І.Кормич – К.: Кондор, 2010. – 388 с.
  16. Крип'якевич І. П. Богдан Хмельницький / І.П. Крип'якевич – Львів, 1990. – 150 с.
  17. Крип'якевич І. П. Галицько-Волинське князівство / І.П. Крип'якевич. – К., 2014. – 180 с.
  18. Мицик Ю.А., Бажан О.Г., Власов В.С. Історія України / Ю.А.Мицик,О.Г.Бажан, В.С.Власов. – К.: Вид. дім: «Києво-Могилянська академія», 2014. – 595 с.
  19. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / С.Плохій. – Харків, 2018. – 496 с.
  20. Палій О. Історія України. Короткий курс / О.Палій. – К., 2022. – 299 с.
- Допоміжна (Історія України):**
1. Андрущенко В. Л., Федосов В. М. Запорізька Січ як український феномен / В.Л. Андрущенко, В.М.Федосов. – К.: Заповіт, 1995. – 174 с.
  2. Баран В. Давні слов'яни / В. Баран. – К.: Наукова думка, 1998. – 345 с.
  3. Веселова О. М. Голодомори в Україні, 1921–1923, 1932– 1933, 1946– 1947: Злочини проти народу / О.М. Веселова. – К.; Нью-Йорк: Вид-во М. П. Коць, 2000. – 274 с.
  4. Видатні постаті в історії України ІХ–ХІХ ст.: Короткі біографічні нариси. Історичні та художні портрети / В. І. Гусєв, В. П. Дрожжин, Ю. О. Калінцев та ін. – К.: Вища школа, 2002. – 360 с.
  5. Визволення України: Велика Вітчизняна війна: 1941–1945: Хронологічний довідник / В. А. Дрозд та ін. – К.: Парламентське вид-во, 1999. – 136 с.
  6. Голод 1932–1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів. – К.: Політвидав України, 2015. – 605 с.
  7. Дзюба І. Інтернаціоналізм чи русифікація? / І.Дзюба. – К.: КМ Асодемія, 1998. – 276 с.
  8. Історія України в особах: Литовсько-польська доба / О. М. Дзюба, М. В. Довбищенко, Я. Д. Ісаєвич та ін. – К.: Україна, 1997. – 272 с.

9. Крип'якевич І.П. Історія українського війська / І.П. Крип'якевич. – Львів: Світ, 1999. – 704 с.
10. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник: Навч. по-сіб. / В. М. Литвин, В. І. Гусєв, А. Г. Слюсаренко та ін. – К.: Вища школа, 2014. – 430 с.
11. Кентій А. В. Українська повстанська армія в 1942–1943 рр. / А.В. Кентій – К.: Ін-т історії України НАН України, 1999. – 287 с.
12. Костюк Г. О. Сталінізм в Україні (Генеза і наслідки): Дослідження і спостереження сучасника / Г.О.Костюк. – К.: Смолоскип, 2015. – 508 с.
13. Напередодні. Україна на рубежі тисячоліть. Експертні оцінки / Л. Бентковська та ін. – К.: Український вимір, 2015. – 175 с.
14. Солдатенко В. Ф. Українська революція. Історичний нарис: Монографія / В.Ф.Солдатенко. – К.: Либідь, 1999. – 976 с.
15. Смолій В. А., Степанков В. С. Українська національна революція XVII ст. (1648–1676 рр.) / В.А.Смолій, В.С.Степанков // Україна крізь віки: В 15 т. – К.: Альтернативи, 1999. – Т. 7. – 351 с.
16. Толочко О. Київська Русь / О.Толочко. – К.: Наукова думка, 2014. – 368 с.
17. Україна: ХХ століття: У 2-х книгах / В. Литвин, В. Смолій, М. Шпаковський. – К.: Альтернативи, 2002.
18. Шаповал Ю. Україна 20–50-х років ХХ ст.: сторінки ненаписаної історії / Ю. Шаповал. – К., 2013. – 250 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://www.nbuv.gov.ua/> - бібліотека ім. В. Вернадського
2. <http://lib-gw.univ.kiev.ua/> - бібліотека ім. Максимовича КНУ ім. Т.Шевченка
3. <http://www.gilan.uar.net/nasu/hiuass.html> -Інст-т української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського
4. Грицак Я. Формування модерної української нації ХІХ-ХХ ст. / Я. Грицак // <http://history.franko.lviv.ua/>
5. Мицик Ю. А., Бажан О. Г., Власов В. С. Історія України / Ю. А. Мицик, О.Г. Бажан, В. С. Власов. – Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008 // http://www.ebk.net.ua/Book/history/mitsyk_iu/
6. Субтельний О. Україна: Історія / О. Субтельний. – Київ : Либідь, 2013. – 720 с. // <http://studentbooks.com.ua/content/view/448/49/>
7. Яковенко Н. Нариси з історії України. З найдавніших часів до кінця ХVІІІ ст. / Н.Яковенко // <http://history.franko.lviv.ua/>
8. <http://lib.onu.edu.ua/> - бібліотека ОНУ ім. І.І. Мечникова
9. <http://www.inst-ukr.lviv.ua/> - Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича